ปัญหาทางกฎหมายเกี่ยวกับสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์
Legal Issues relating to Geographical Indications

จารุวรรณ บุญนากร* สมจิตต์ เซอร์ซันซี*
Jaruwan Bannakorn* Somjit sersansie*
หลักสูตรนิติศาสตรมหาบัณฑิต กลุ่มวิชากฎหมายธุรกิจ คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีปทุม*
Master of Laws Program Business Law Subject Group Faculty of Law Sripatum University*

Received: 01/04/2023, Revised: 12/05/2023, Accepted: 16/05/2023

บทคัดย่อ

สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ โดยศึกษากรณีการขึ้นทะเบียนสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ตามกฎหมายไทย ข้อตกลงระหว่างประเทศและกฎหมายต่างประเทศ ได้แก่ อนุสัญญากรุงปารีสว่าด้วยการคุ้มครองทรัพย์สินทางอุตสาหกรรม ความตกลงกรุงมาดริดว่าด้วยการปราบปรามสิ่งบ่งชี้แหล่งที่มาของสินค้าที่ใช้ไม่ถูกต้องหรือปลอมแปลง ความตกลงกรุงลิสบอนว่าด้วยการให้ความคุ้มครองเครื่องหมายแหล่งกำเนิดและการจดทะเบียนระหว่างประเทศ ข้อตกลงว่าด้วยสิทธิในทรัพย์สินทางปัญญาที่เกี่ยวกับการค้า ข้อบังคับสภาสหภาพยุโรป ที่ 510/2006 ผนวกกับข้อบังคับเลขที่ 1151/2012 และ Geographical Indications Act 2014 แห่งสาธารณรัฐสิงค์โปร์ โดยทำการศึกษาทั้งในส่วนของแนวคิดทฤษฎีและในส่วนของหลักกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการให้ความคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ ทั้งนี้เพื่อให้ทราบถึงแนวทางการแก้ไขปัญหาดังกล่าวตามมาตรการทางกฎหมายของไทยและเพื่อส่งเสริมสินค้าที่ใช้สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ของไทยให้ได้รับการคุ้มครองที่มีประสิทธิภาพ จนสามารถพัฒนาและเพิ่มมูลค่าเพื่อเตรียมพร้อมการก้าวเข้าสู่การแข่งขันทางการค้าของตลาดโลก

จากการศึกษาพบว่า มาตรการทางกฎหมายของไทยที่บังคับใช้ในการให้ความคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์นั้นยังมีหลักการที่ไม่ชัดเจนขาดหลักการปฏิบัติอย่างเป็นธรรมแก่ทุกฝ่าย และยังไม่สามารถป้องกันไม่ให้เกิดความสับสนหลงผิดแก่ผู้บริโภคในแหล่งภูมิศาสตร์อันเป็นที่มาของสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ได้อย่างสมบูรณ์ ตลอดจนยังมีมาตรการบางส่วนที่ยังถือว่าไม่ยืดหยุ่นไม่สอดคล้องกับมาตรฐานขั้นต่ำตามที่ข้อตกลงว่าด้วยสิทธิในทรัพย์สินทางปัญญาเกี่ยวกับการค้า (TRIPs) ที่ได้วางหลักให้ประเทศสมาชิกต้องดำเนินการตามพันธกรณีอีกด้วย

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงเห็นว่าควรที่ จะต้องทำการแก้ไขเพิ่มเติมกฎหมายไทยที่เกี่ยวข้องโดยเฉพาะในกฎกระทรวงกำหนดรายชื่อประเภทสินค้าเฉพาะอย่างและกำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการในการใช้สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ที่เหมือนหรือพ้องกัน พ.ศ. 2547 ให้มีความชัดเจนและมีความครอบคลุม ในเรื่องของการกำหนดเงื่อนไขที่เป็นการปฏิบัติอย่างเป็นธรรมแก่ผู้ผลิตสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ รวมถึงการเพิ่มกลไกการให้ความคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์สำหรับสินค้าทั่วไป ทั้งนี้ ก็เพื่อให้การบังคับใช้มาตรการดังกล่าวของไทยเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ และยังเป็นการเตรียมพร้อมรองรับการขยายความคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ในระดับนานาประเทศอีกด้วย

คำสำคัญ : ปัญหาทางกฎหมาย; สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์

Abstract

The objective of this research is to study the legal measures on geographical indications through the study of the registration of geographical indications under Thai law and international agreements as well as foreign laws, such as the Paris Convention for the Protection of Industrial Property, the Madrid Agreement for the Repression of False or Deceptive Indications of Source on Goods, the Lisbon Agreement for the Protection of Appellations of Origin and their International Registration, the Agreement on Trade-Related Aspects of Intellectual Property Rights, the Council Regulation No. 510/2006 as well as the Council Regulation No. 1151/2012 and the Singapore Geographical indications Act 2014. In this study, both theoretical concepts and principles of law related to the protection of geographical indications have been studied aiming to find suitable solutions according to Thai legal measures and to promote products using Thai geographical indications for effective protection and to contribute to the development and value addition in preparation for stepping into the global trade competition.

The results of the study show that the principles of Thai legal measures applicable to geographical indication protection are unclear. There is still a lack of principles for fair treatment to all parties and such measures are incapable of completely preventing the confusion among consumers about the geographic origin of the geographical indication. In addition, some measures are considered inflexible and do not meet the minimum standards established by the Trade-Related Aspects of Intellectual Property Rights Agreement (Trade-Related Aspects of Intellectual Property Rights) requiring member states to meet their obligations.

Therefore, the researcher is of the opinion that the relevant Thai laws should be amended, especially the Ministerial Regulation Prescribing List of Specific Goods and Rules and Methods for Use of Similar or Identical Geographical Indication B.E. 2547 (2004) for greater clarity and coverage in terms of determining the conditions for fair treatment for all producers of geographical indications, including adding mechanisms for protection of geographical indications for general commodities. This is to enable Thailand to effectively enforce such measures and to prepare for the expansion of protection of geographical indications at the international level.

Keywords: Regal Issues; Geographical Indication

บทนำ

ในปัจจุบันการขึ้นทะเบียนสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ที่เหมือนหรือพ้องกัน นายทะเบียนใช้อำนาจสั่งการให้ผู้ยื่นคำขอขึ้นทะเบียนในสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ที่เหมือนหรือพ้องกันรายหลังให้แก้ไขชื่อโดยระบุแหล่งภูมิศาสตร์และประเทศไว้ท้ายสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ให้ชัดเจนเพื่อป้องกันการสับสนหลงผิดกับสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ที่ได้รับการขึ้นทะเบียนไว้ก่อนหน้า และเพื่อเป็นการให้ความเป็นธรรมแก่ผู้ประกอบการสินค้าทั้ง 2 ฝ่าย ปัญหาเกิดขึ้นว่าการใช้อำนาจของนายทะเบียนนั้นบางครั้งไม่เหมาะสมแก่สภาวการณ์ อีกทั้งยังเป็นการปฏิบัติอย่างไม่เป็นธรรมต่อผู้ประกอบการสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ อาจทำให้เกิดปัญหาในการโต้แย้งสิทธิความเป็นเจ้าของสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์เกิดขึ้นได้ หากสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ทั้งสองได้รับการขึ้นทะเบียน(รัฐชัย สุขรุ่งเรืองรอง, 2564, หน้า 66-67)

ตามพระราชบัญญัติคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ พ.ศ.2546 เนื่องจากประเทศไทยมีนโยบายที่จะให้ความคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์เพื่อป้องกัน มิให้ประชาชนสับสนหรือหลงผิดในแหล่งภูมิศาสตร์ของสินค้า โดยกำหนดให้มีการขอขึ้นทะเบียนสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์สำหรับสินค้าที่มาจากแหล่งภูมิศาสตร์และห้ามการใช้สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ อันจะทำให้เกิดความสับสนหรือหลงผิดในแหล่งภูมิศาสตร์อันแท้จริง ของสินค้าที่ระบุในทะเบียนในขณะเดียวกันนโยบายดังกล่าว เป็นการอนุวัติการตามพันธกรณีที่ประเทศไทยมีตามข้อ 22 ถึงข้อ 24 แห่งความตกลงว่าด้วยสิทธิในทรัพย์สินทางปัญญาที่เกี่ยวกับการค้า ในภาคผนวกท้ายความตกลงมาร์ราเกชจัดตั้งองค์การการค้าโลกด้วย แต่กฎหมายไทยในปัจจุบันยังไม่เพียงพอที่จะรองรับนโยบายการให้ความคุ้มครองและรองรับพันธกรณีดังกล่าวได้ สมควรมีกฎหมายคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ จึงจำเป็นต้องตราพระราชบัญญัตินี้ การใช้ถ้อยคำนิยาม “สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์” หมายความว่า ชื่อ สัญลักษณ์หรือสิ่งอื่นใด ที่ใช้เรียกหรือใช้แทนแหล่งภูมิศาสตร์ และที่สามารถบ่งบอกว่าสินค้าที่เกิดจากแหล่งภูมิศาสตร์นั้นเป็นสินค้าที่มีคุณภาพ ชื่อเสียง หรือคุณลักษณะเฉพาะของแหล่งภูมิศาสตร์ดังกล่าว “แหล่งภูมิศาสตร์” หมายความว่า พื้นที่ของประเทศ เขต ภูมิภาค และท้องถิ่น และให้หมายความรวมถึงทะเล ทะเลสาบ แม่น้ำ ลำน้ำ เกาะ ภูเขา หรือพื้นที่อื่นทำนองเดียวกันด้วย “สินค้า” หมายความว่า สิ่งของที่สามารถซื้อขาย แลกเปลี่ยน หรือโอน กันได้ ไม่ว่าจะเกิดโดยธรรมชาติหรือเป็นผลิตผลทางการเกษตร รวมตลอดถึง ผลิตภัณฑ์ทางหัตถกรรมและอุตสาหกรรม

สำหรับปัญหาในกรณีของการขึ้นทะเบียนสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ที่เหมือนหรือพ้องกันนั้นองค์การการค้าโลก (WTO : World Trade Organization) ได้มีการจัดทำความตกลงว่าด้วยสิทธิในทรัพย์สินทางปัญญาที่เกี่ยวกับการค้า หรือ TRIPs (Trade-Related Aspects of Intellectual Property Rights) ขึ้น โดยความตกลงดังกล่าวนั้นได้มีการบัญญัติบทบัญญัติว่าด้วยการคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ สำหรับกรณีสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์สำหรับไวน์ที่เหมือนกัน แต่มีความหมายต่างกัน ให้ภาคีสมาชิกของความตกลง TRIPs พิจารณากำหนดเงื่อนไขที่สามารถปฏิบัติได้ และทำสามารถแยกความแตกต่างของสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ที่เหมือนกันหรือพ้องกันแต่มีความหมายต่างกันดังกล่าว โดยจะต้องคำนึงถึงความจำเป็นในการทำให้ผู้ผลิตที่เกี่ยวข้องได้รับ

การปฏิบัติอย่างเป็นธรรมและไม่ทำให้ผู้บริโภคสับสนหลงผิดด้วย ซึ่งหลักการนี้เป็นหลักการพื้นฐานที่กำหนดให้ภาคีสมาชิกต้องรับเอาไปบัญญัติเป็นกฎหมายภายในของประเทศตน

ประเทศไทย ได้เข้าเป็นภาคีสมาชิกองค์การการค้าโลก (WTO) จึงมีพันธกรณีที่จะต้องเสนอกฎหมายให้ความคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ ดังมีบัญญัติไว้ตามความตกลง TRIPs ข้อ 22 ถึงข้อ 24 จึงได้เสนอให้มีพระราชบัญญัติคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ พ.ศ. 2546 เพื่อเป็นการให้ความคุ้มครองชื่อสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์และเพื่อป้องกันมิให้สาธารณชนสับสนหลงผิดในแหล่งภูมิศาสตร์ของสินค้า โดยกำหนดให้มีการนำสินค้าในแหล่งภูมิศาสตร์แหล่งใดแหล่งหนึ่งมาขอขึ้นทะเบียนเป็นสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ได้ และในขณะเดียวกันเป็นการห้ามใช้สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์อันจะทำให้เกิดความสับสนหลงผิดในแหล่งภูมิศาสตร์ที่แท้จริงของสินค้าในระบุในทะเบียนด้วย

นอกเหนือจากพระราชบัญญัติสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ พ.ศ. 2546 จะให้ความคุ้มครองแก่ สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์แล้ว ยังให้อำนาจแก่รัฐมนตรีว่าการกระทรวงพาณิชย์ มีอำนาจออกกฎกระทรวงกำหนดให้มีรายชื่อประเภทสินค้าเฉพาะอย่าง ได้แก่ ข้าว ไหม ไวน์ สุรา และยังได้กำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการในการใช้สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ที่เหมือนหรือพ้องกันไว้ว่า หากกรณีมีสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ที่เหมือนหรือพ้องกับสินค้าเฉพาะอย่างที่ได้ขึ้นทะเบียนไปแล้วหรืออยู่ในระหว่างดำเนินการขอขึ้นทะเบียน แต่เป็นสินค้าที่มีแหล่งภูมิศาสตร์ต่างกัน ในการใช้สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ที่ขอขึ้นทะเบียนรายหลังนั้นจะต้องระบุแหล่งภูมิศาสตร์และประเทศที่ผลิตสินค้านั้นไว้ท้ายสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ด้วย ในการนี้ที่รัฐมนตรีประกาศกำหนดในกฎกระทรวงเนื่องมาจากความตกลง TRIPs ที่ประเทศไทยเข้าเป็นภาคี มาตรฐานขั้นต่ำของความตกลง TRIPs ได้กำหนดให้เฉพาะสินค้าไวน์และสุรา เป็นสินค้าที่ต้องให้ความคุ้มครองในระดับพิเศษ เทียบเท่ากับสินค้าเฉพาะอย่างของไทยข้างต้น แต่ทั้งนี้ภาคีสมาชิกสามารถให้ความคุ้มครองในระดับพิเศษมากกว่าสินค้าไวน์และสุราได้ ประเทศไทยจึงกำหนดให้ ข้าว และ ไหม เป็นสินค้าสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ที่ต้องได้รับความคุ้มครองในระดับพิเศษเช่นกัน การให้ความคุ้มครองแก่สินค้าเฉพาะอย่างที่มีชื่อพ้องกัน กฎกระทรวงได้กำหนดอย่างคร่าวดังกล่าวข้างต้นจึงเป็นไปตามหลักมาตรฐานขั้นต่ำของความตกลง TRIPs แต่ผู้เขียนเห็นว่าหากประเทศไทยได้กำหนดเงื่อนไขสำหรับการขึ้นทะเบียนสินค้าเฉพาะอย่างที่มีชื่อพ้องกันหรือเหมือนกัน จะเป็นการเอื้ออำนวยและเป็นธรรมแก่ผู้ผลิต ดังเป็นไปตามหลักเจตนารมณ์ของความตกลง TRIPs มากขึ้น

แต่อย่างไรก็ตาม แม้จะมีการกำหนดกฎกระทรวงกำหนดรายชื่อประเภทสินค้าเฉพาะอย่างและกำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการในการใช้สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ที่เหมือนหรือพ้องกัน พ.ศ. 2547 ขึ้นบังคับใช้เพื่อแก้ไขปัญหาในเรื่องของการขึ้นทะเบียนสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ที่เหมือนหรือพ้องกันเป็นการเฉพาะแล้วก็ตาม แต่กฎกระทรวงฉบับดังกล่าวกลับมีการกำหนดหลักเกณฑ์ เงื่อนไขและวิธีการในการดำเนินการที่ไม่ชัดเจนและครอบคลุมเพียงพอที่จะแก้ไขปัญหาของการขึ้นทะเบียน สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ที่เหมือนหรือพ้องกันและสร้างความเป็นธรรมให้แก่ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องได้ ซึ่งจากข้อเท็จจริงและปัญหาดังกล่าวนี้จึงทำให้ผู้วิจัยตั้งปัญหาในการวิจัย (Research problems) ไว้ดังต่อไปนี้

ปัญหาประการแรก เป็นในเรื่องของการนำสินค้าเฉพาะอย่างมาขึ้นทะเบียนสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ ซึ่งนายทะเบียนสามารถทำการกำหนดเงื่อนไขในการขอขึ้นทะเบียนมากกว่าเงื่อนไขตามความตกลง TRIPs ที่กำหนดไว้ได้ แต่ในกฎกระทรวงกำหนดรายชื่อประเภทสินค้าเฉพาะอย่างและกำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการในการใช้สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ที่เหมือนหรือพ้องกัน พ.ศ. 2547 นั้นกลับบัญญัติหลักเกณฑ์เอาไว้ไม่ชัดเจน ซึ่งจะส่งผลทำให้ผู้ขอขึ้นทะเบียนสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ที่เหมือนหรือพ้องกันกับสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์แรก ขาดโอกาสที่จะใช้สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์นั้นไป และยังเป็นการขัดต่อหลักการแข่งขันอันไม่เป็นธรรมภายใต้อนุสัญญากรุงปารีสที่ประเทศไทยต้องปฏิบัติตามอีกด้วย

ปัญหาประการต่อมา นอกเหนือจากสินค้าเฉพาะอย่างแล้ว หากเป็นในกรณีของสินค้าทั่วไปที่นำมาขึ้นทะเบียนสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์หากเหมือนหรือพ้องกันกับสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ ที่ขึ้นทะเบียนไว้แล้ว หรือกำลังดำเนินการขึ้นทะเบียน ควรต้องได้รับการปฏิบัติอย่างเท่าเทียมกัน เพื่อเป็นการคุ้มครองผู้บริโภคอย่างสูงสุด แต่มาตรการทางกฎหมายสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ของไทยนั้นกลับกำหนดไว้แต่เพียงกรอบโดยรวมว่า ชื่อสามัญ และสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ที่ขัดต่อความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชนนั้นไม่สามารถนำมาขึ้นทะเบียนเป็นสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ได้ ซึ่งผู้วิจัยมีความเห็นว่าควรที่จะต้องมีการเพิ่มกลไกในการขอขึ้นทะเบียน ให้มีลักษณะแนวทางเดียวกับสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ที่เป็นสินค้าเฉพาะอย่างจึงจะมีประสิทธิภาพสูงขึ้น และยังเป็นการกำหนดมาตรการให้มีความสอดคล้องตามหลักเกณฑ์อนุสัญญากรุงปารีส จะไม่ทำให้เกิดการแข่งขันทางการค้าเกิดขึ้นอีกด้วย

จากสภาพปัญหาที่กล่าวมาข้างต้นนั้น ล้วนแสดงให้เห็นถึงปัญหาข้อกฎหมายที่น่าสนใจและมีความสำคัญ จึงทำให้ผู้วิจัยต้องการทราบว่า ปัญหาการบังคับใช้มาตรการทางกฎหมายสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ในกรณีของการขึ้นทะเบียนสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ที่เหมือนหรือพ้องกันนั้นมีปัญหาและส่งผลกระทบต่อประชาชนอย่างไร ซึ่งผู้วิจัยเชื่อมั่นว่าเมื่อได้ทำการวิจัยอย่างถูกต้องตามระเบียบวิธีวิจัยแล้ว จะได้ผลการศึกษาที่สามารถนำมาใช้เป็นประโยชน์ได้ทั้งในทางวิชาการและทางปฏิบัติต่อไป

การคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ที่เหมือนหรือพ้องกันตามข้อตกลงว่าด้วยสิทธิในทรัพย์สินทางปัญญาที่เกี่ยวกับการค้า (TRIPs) นั้น ได้กำหนดขึ้นในลักษณะของการป้องกันการสับสนหลงผิดของผู้บริโภค ซึ่งหลักในเรื่องของการให้ความคุ้มครองกรณีดังกล่าวนี้ได้ปรากฏอยู่ในข้อ 22 วรรคสี่ ซึ่งสามารถสรุปสาระสำคัญได้ 2 ประการ ดังนี้

(1) แม้การใช้สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ในสินค้าจำพวกไวน์จะเป็นจริงสอดคล้องกับแหล่งที่มาของสินค้า แต่หากการใช้เช่นนี้อาจทำให้สาธารณชนหลงผิดว่าไวน์ดังกล่าวมีแหล่งที่มาจากอีกดินแดนหนึ่ง ก็ต้องหาวิธีการในการป้องกันการสับสนหลงผิด

(2) ต้องมีการสร้างความแตกต่างให้กับสินค้าเฉพาะอย่างที่เหมือนหรือต้องเพื่อป้องกันการสับสนหลงผิด โดยการสร้างความแตกต่างดังกล่าวต้องปฏิบัติอย่างเป็นธรรมซึ่งความเป็นธรรมในความหมายนี้ถ้าพิจารณาจากร่างภาษาอังกฤษจะใช้คำว่า “Equitable Treatment” ซึ่งหมายความถึงความเป็นธรรมในลักษณะที่เท่าเทียมกัน (ธนพจน์ เอกโยคยะ, 2547, หน้า 161)

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

งานวิจัยเรื่องปัญหาและอุปสรรคทางกฎหมายการขึ้นทะเบียนสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ในประเทศไทยมีวัตถุประสงค์ในการวิจัย ดังนี้

1. เพื่อศึกษาแนวคิด และทฤษฎี เกี่ยวกับการขึ้นทะเบียนสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์

2. เพื่อศึกษามาตรการทางกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการขึ้นทะเบียนสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ของกฎหมายไทยและต่างประเทศ

3. เพื่อวิเคราะห์ปัญหาการบังคับใช้มาตรการทางกฎหมายการขึ้นทะเบียนสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์

4. เพื่อหาแนวทางการแก้ไขปัญหาที่เหมาะสมในการบังคับใช้มาตรการทางกฎหมายการขึ้นทะเบียนสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาครั้งนี้เป็นการวิจัยเอกสาร (Documentary Research) โดยทำการศึกษามาตรการทางกฎหมายที่เกี่ยวข้อง งานวิจัย วิทยานิพนธ์ บทความ วารสาร รายงาน รวมทั้งข้อมูลเอกสารที่เกี่ยวข้องต่างๆ ที่ได้จากห้องสมุด หรือทางระบบสารสนเทศและเครือข่ายคอมพิวเตอร์ที่เชื่อมโยงองค์กรต่าง ๆ (Internet) ที่เกี่ยวข้องกับการขึ้นทะเบียนสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ที่เหมือนหรือพ้องกัน ซึ่งได้รวบรวมข้อมูลจากเอกสารดังกล่าวมาวิเคราะห์หาข้อสรุป เพื่อนำข้อมูลที่ได้มาศึกษาวิเคราะห์ในเชิงคุณภาพ เพื่อหาข้อสรุปของการศึกษา

สมมติฐานการศึกษาวิจัย

มาตรการทางกฎหมายสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ของไทยที่บังคับใช้อยู่ในปัจจุบันนั้นยังไม่มีการบัญญัติหลักการและมาตรการในการดำเนินการในกรณีของการขึ้นทะเบียนสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ที่เหมือนหรือพ้องกันเอาไว้อย่างชัดเจนเพียงพอแม้จะมีการกำหนดกฎกระทรวงกำหนดรายชื่อประเภทสินค้าเฉพาะอย่างและกำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการในการใช้สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ที่เหมือนหรือพ้องกัน พ.ศ. 2547 ขึ้นบังคับใช้แล้วก็ตาม ซึ่งปัญหาเหล่านี้อาจกลายเป็นปัญหาสังคมที่จะส่งผลกระทบต่อสิทธิและเสรีภาพของประชาชนได้ โดยเฉพาะกับผู้ประกอบการที่ต้องการจะทำการขึ้นทะเบียนสินค้าของตน ดังนั้น จึงควรที่จะทำการแก้ไขกฎกระทรวงฉบับดังกล่าว เพื่อลดปัญหาในเรื่องของความเหลื่อมล้ำของสิทธิ และการได้รับการปฏิบัติที่ไม่เป็นธรรมแก่ผู้ประกอบการ และยังเป็นการส่งเสริมให้การบังคับใช้มาตรการทางกฎหมายสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ของไทยนั้นมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้นอีกด้วย

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ทำให้ทราบถึงแนวคิด และทฤษฎี เกี่ยวกับการขึ้นทะเบียนสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์
2. ทำให้ทราบถึงมาตรการทางกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการขึ้นทะเบียนสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ของกฎหมายไทยและต่างประเทศ
3. ทำให้ทราบถึงปัญหาการบังคับใช้มาตรการทางกฎหมายการขึ้นทะเบียนสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์
4. ทำให้ทราบถึงแนวทางการแก้ไขปัญหาที่เหมาะสมในการบังคับใช้มาตรการทางกฎหมายการขึ้นทะเบียนสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์

ขอบเขตวิจัย

โครงการวิจัยนี้ เป็นการศึกษาถึงทฤษฎี แนวคิด และปรัชญาที่เกี่ยวข้องกับมาตรการทางกฎหมายสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ในกรณีการขึ้นทะเบียนสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ที่เหมือนหรือพ้องกัน โดยทำการศึกษาบทบัญญัติกฎหมายต่างๆที่เกี่ยวข้อง อาทิ พระราชบัญญัติคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ พ.ศ. 2546 กฎกระทรวงกำหนดรายชื่อประเภทสินค้าเฉพาะอย่างและกำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการในการใช้สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ที่เหมือนหรือพ้องกัน พ.ศ. 2547 และกลไกการให้ความคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ภายใต้ความตกลงระหว่างประเทศก่อนการเกิดขึ้นของความตกลง TRIPs เป็นต้น รวมถึงได้ทำการศึกษาเปรียบเทียบบทบัญญัติกฎหมาย และข้อคิดเห็นต่างๆ ของต่างประเทศที่เกี่ยวข้องอีกด้วย

อภิปรายผลการวิจัย

กฎกระทรวงกำหนดรายชื่อประเภทสินค้าเฉพาะอย่างและกำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการในการใช้สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ที่เหมือนหรือพ้องกัน พ.ศ. 2547 นั้นถือเป็นมาตรการทางกฎหมายที่รัฐกำหนดขึ้นเพื่อให้ความคุ้มครองแก่สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ที่เหมือนหรือพ้องกันโดยเฉพาะ ซึ่งเป็นกฎกระทรวงที่กำหนดขึ้นบังคับใช้โดยอาศัยอำนาจตามความในมาตรา 4 มาตรา 28 วรรคหนึ่ง และมาตรา 29 แห่งพระราชบัญญัติคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ พ.ศ. 2546 อันเป็นมาตรการทางกฎหมายที่ตราขึ้นเพื่อดำเนินการตามพันธกรณีภายใต้ข้อตกลงว่าด้วยสิทธิในทรัพย์สินทางปัญญาเกี่ยวกับการค้า หรือที่เรียกว่า Trade-Related Aspects of Intellectual Property Rights (TRIPs) ที่ได้วางหลักการขั้นพื้นฐานในเรื่องของการให้ความคุ้มครองแก่สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์อันมีลักษณะเป็นสิ่งที่ใช้บ่งชี้ว่าสินค้านั้นมีแหล่งกำเนิดในดินแดนของประเทศสมาชิกหรือท้องถิ่นในดินแดนนั้น

การนำหลักการภายใต้ข้อตกลงว่าด้วยสิทธิในทรัพย์สินทางปัญญาเกี่ยวกับการค้าโดยบัญญัติไว้เป็นกฎหมายภายในของไทยนั้น เป็นการนำมาประยุกต์ใช้ในรูปแบบการแปรสภาพตามหลักการของการนำกฎหมายระหว่างประเทศมาใช้เป็นกฎหมายภายใน ซึ่งเป็นการดำเนินการโดยผ่ายนิติบัญญัติผ่านกระบวนการพิเศษในการรับเข้ามาเป็นระบบกฎหมายภายในเสียก่อน เนื่องจากประเทศไทยนั้นถือเป็นรัฐที่สนธิสัญญาไม่อาจมีผลบังคับใช้โดยตรงได้จึงจำต้องทำการแปรสภาพกฎหมายระหว่างประเทศเหล่านั้น

เสียก่อนจึงจะทำการตราขึ้นบังคับใช้เป็นกฎหมายภายในได้ ซึ่งหลักการพิจารณาในเรื่องของการกำหนดมาตรการที่สอดคล้องกับข้อตกลงว่าด้วยสิทธิในทรัพย์สินทางปัญญาเกี่ยวกับการค้า (TRIPs) นั้น จะต้องประกอบไปด้วยองค์ประกอบที่สำคัญทั้งหมด 3 องค์ประกอบ อันได้แก่ มาตรฐานขั้นต่ำ ถ้อยคำตามตัวอักษร และเจตนารมณ์ของกฎหมาย โดยในที่นี้จะเป็นการพิจารณาจากข้อ 23 (3) ในข้อตกลงว่าด้วยสิทธิในทรัพย์สินทางปัญญาเกี่ยวกับการค้า (TRIPs) ซึ่งบทบัญญัติที่กำหนดระดับการให้ความคุ้มครองต่อสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์อันจะถือได้ว่าเป็นมาตรการในการสร้างความแตกต่างให้กับสินค้าเฉพาะอย่างที่เหมือนหรือพ้องกันโดยมีวัตถุประสงค์หลักเป็นในเรื่องของการแก้ไขปัญหาการก่อให้เกิดความสับสนหลงผิดแก่ผู้บริโภคถึงแหล่งที่มาหรือแหล่งภูมิศาสตร์ของสินค้านั่นเอง

บทสรุป

จากการศึกษาค้นคว้าทั้งหมดในเรื่อง “มาตรการทางกฎหมายสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ ศึกษากรณีการขึ้นทะเบียนสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ที่เหมือนหรือพ้องกัน” เพื่อตอบวัตถุประสงค์ของการศึกษาค้นคว้าอิสระในฉบับนี้ที่ทางผู้ศึกษาได้ทำการศึกษามาแล้วตั้งแต่บทที่ 1 ถึงบทที่ 4 อีกทั้ง ยังรวมไปถึงการจัดทำข้อเสนอแนะที่ผู้วิจัยได้ค้นพบจากการศึกษาครั้งนี้ด้วย ซึ่งได้มีการเรียบเรียงและนำเสนอเนื้อหาสาระของการศึกษาไว้เป็นลำดับขั้น

จากที่กล่าวมาทั้งหมดในข้างต้นนั้น ผู้ศึกษาจึงได้ทำการแบ่งการศึกษาในเรื่องมาตรการทางกฎหมายสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ในกรณีการขึ้นทะเบียนสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ที่เหมือนหรือพ้องกันออกเป็นประเด็นปัญหาที่สำคัญๆ ดังต่อไปนี้

1) ปัญหาความไม่ชัดเจนของกฎกระทรวงกำหนดรายชื่อประเภทสินค้าเฉพาะอย่างและกำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการในการใช้สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ที่เหมือนหรือพ้องกัน พ.ศ. 2547 ตามมาตรฐานขั้นต่ำของข้อตกลง TRIPs

สำหรับการศึกษาวิเคราะห์ในประเด็นของความไม่ชัดเจนของกฎกระทรวงกำหนดรายชื่อประเภทสินค้าเฉพาะอย่างและกำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการในการใช้สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ที่เหมือนหรือพ้องกัน พ.ศ. 2547 นี้ ผู้วิจัยทำการจำแนกประเด็นการพิจารณาออกตามสาระสำคัญของหลักการมาตรฐานขั้นต่ำของข้อตกลงว่าด้วยสิทธิในทางทรัพย์สินทางปัญญาเกี่ยวกับการค้า ดังต่อไปนี้

ปัญหาความไม่ชัดเจนที่ไม่สอดคล้องกับข้อตกลงว่าด้วยสิทธิในทรัพย์สินทางปัญญาเกี่ยวกับการค้า (TRIPs) ในประเด็นของหลักความเป็นธรรมในแง่ของการตีความตามตัวอักษร

เมื่อทำการตีความตามตัวอักษรตามบทบัญญัติของไทยที่เกี่ยวข้องกับการให้ความคุ้มครองแก่สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์แล้วจะเห็นได้ว่า มาตรการทางกฎหมายของไทยไม่ได้มีการบัญญัติหลักการในเรื่องของการคำนึงให้มีการปฏิบัติอย่างเป็นธรรมแก่ผู้ผลิตทุกฝ่ายตามที่ข้อตกลงว่าด้วยสิทธิในทรัพย์สินทางปัญญาเกี่ยวกับการค้า (TRIPs) กำหนดไว้แต่อย่างใด แม้ประเทศไทยมีพันธกรณีที่จะต้องปฏิบัติตามมาตรฐานขั้นต่ำอย่างหลีกเลี่ยง

ไม่ได้ก็ตาม ซึ่งการดังกล่าวนั้นอาจส่งผลเสียเป็นอย่างมาก โดยเฉพาะกับการที่นายทะเบียนจะต้องใช้ความระมัดระวังในการตรวจสอบคำขอขึ้นทะเบียนสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ให้เป็นธรรมแก่ทุกฝ่าย

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงเห็นควรที่จะให้มีการดำเนินการแก้ไขเพิ่มเติมเพื่อแก้ไขปัญหาความไม่ชัดเจนดังกล่าวให้หมดไป ทั้งนี้ ก็เพื่อให้การบังคับใช้กฎกระทรวงกำหนดรายชื่อประเภทสินค้าเฉพาะอย่างและกำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการในการใช้สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ที่เหมือนหรือพ้องกัน พ.ศ. 2547 นั้นมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลในการบังคับใช้เพื่อให้ความคุ้มครองแก่สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ที่พ้องหรือเหมือนกันได้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลสูงสุด

ปัญหาความไม่ชัดเจนที่ไม่สอดคล้องกับข้อตกลงว่าด้วยสิทธิในทรัพย์สินทางปัญญาเกี่ยวกับการค้า (TRIPs) ในประเด็นของถ้อยคำและเจตนารมณ์

การตราพระราชบัญญัติคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ พ.ศ. 2546 และกฎกระทรวงกำหนดรายชื่อประเภทสินค้าเฉพาะอย่างและกำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการในการใช้สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ที่เหมือนหรือพ้องกัน พ.ศ. 2547 ขึ้นบังคับใช้นั้นเป็นการดำเนินการประยุกต์ใช้หรือการแปรสภาพกฎหมายระหว่างประเทศมาใช้เป็นกฎหมายภายในของไทย โดยผ่านขั้นตอนของฝ่ายนิติบัญญัติด้วยการแปลความจากภาษาต่างประเทศมาแปลงให้เป็นภาษาไทย ซึ่งย่อมที่จะก่อให้เกิดปัญหาตามมาได้เนื่องด้วยข้อจำกัดทางด้านภาษาที่มีความแตกต่างกัน ซึ่งการวิเคราะห์ปัญหาความไม่ชัดเจนที่ไม่สอดคล้องกับข้อตกลงว่าด้วยสิทธิในทรัพย์สินทางปัญญาเกี่ยวกับการค้า (TRIPs) ในประเด็นของถ้อยคำและเจตนารมณ์นั้น จะเป็นการพิจารณาในประการว่ามาตรการทางกฎหมายของไทยนั้นได้บัญญัติวางหลักให้มีความสอดคล้องกับมาตรฐานขั้นต่ำของข้อตกลงระหว่างประเทศฉบับดังกล่าวแล้วหรือไม่ แต่ทั้งนี้ ประเทศไทยเองก็สามารถที่จะทำการตรากฎหมายเพื่อให้ความคุ้มครองแก่สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ให้ครอบคลุมและชัดเจนมากขึ้นเพียงใดก็ได้ แต่จะไม่สามารถจำกัดหรือด้อยสิทธิในการคุ้มครองให้ต่ำไปกว่าข้อตกลงระหว่างประเทศได้นั่นเอง

แต่อย่างไรก็ตาม ข้อตกลงว่าด้วยสิทธิในทรัพย์สินทางปัญญาเกี่ยวกับการค้า (TRIPs) กลับไม่ได้มีการให้คำนิยามของคำว่า “Homonymous Geographical Indications” ไว้ว่าหมายถึงสิ่งใด ประเทศสมาชิกที่จะนำหลักการดังกล่าวไปบัญญัติไว้ในมาตรการทางกฎหมายภายในประเทศของตนนั้นก็จะทำได้แต่เพียงการอนุมานถึงหลักการดังกล่าวเอาเองเท่านั้น ซึ่งหลักการดังกล่าวนี้ได้มีการบัญญัติไว้ใน The Geographical Act 2014 แห่งสาธารณรัฐสิงคโปร์ ซึ่งได้กำหนดคำนิยามของ “Homonymous Geographical Indications” ซึ่งได้มีการกำหนดนิยามความหมายของคำดังกล่าวเอาไว้อย่างชัดแจ้ง ทั้งนี้ ก็เพื่อลดภาระในการตีความตามกฎหมายของคำดังกล่าวของศาลลง

ในประการต่อมาเมื่อทำการวิเคราะห์ในแง่ที่ว่าหากไม่ระบุคำนิยามคำว่า “Homonymous Geographical Indications” เอาไว้จะทราบได้อย่างไรว่าชื่อสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์นี้จะเหมือนหรือพ้องหรือไม่นั้น ผู้วิจัยจึงได้ทำการหยิบยกบทบัญญัติแห่งพระราชบัญญัติเครื่องหมายการค้า พ.ศ. 2534 ในมาตรา 6 ขึ้นมาศึกษาประกอบเพื่อทำการเปรียบเทียบนั้นจะเห็นได้ว่า กฎหมายเครื่องหมายการค้าฉบับดังกล่าวนั้น ถือเป็นกฎหมายที่มุ่งประสงค์คุ้มครองผู้บริโภคอีกฉบับหนึ่งที่มีหลักการในการให้ความคุ้มครองแก่ผู้บริโภคมิให้

หลงผิดในตัวเจ้าของสินค้าหรือแหล่งกำเนิดนั้นมีความใกล้เคียงและเทียบเคียงได้กับกฎหมายคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ จึงอาจไม่มีความจำเป็นที่จะต้องมีการระบุนิยามความหมายของคำดังกล่าวเอาไว้อย่างชัดเจนขึ้นแต่อย่างใด แต่อย่างไรก็ตาม ผู้วิจัยก็ยังมีความเห็นในทิศทางที่ว่าจะต้องทำการแก้ไขเพิ่มเติมกฎกระทรวงกำหนดรายชื่อประเภทสินค้าเฉพาะอย่างและกำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการในการใช้สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ที่เหมือนหรือพ้องกัน พ.ศ. 2547 ให้ชัดเจนถึงการป้องกันการสับสนหลงผิดของผู้บริโภคมากยิ่งขึ้น ซึ่งการดำเนินการในกรณีเช่นนี้เป็นไปตามเจตนารมณ์ของข้อตกลงว่าด้วยสิทธิในทรัพย์สินทางปัญญาเกี่ยวกับการค้า (TRIPs) ได้มากยิ่งขึ้น

ทั้งนี้ เมื่อได้ทำการจากการศึกษาและวิเคราะห์ปัญหาในประเด็นดังกล่าวในข้างต้นนั้น ผู้วิจัยจึงมีความเห็นว่ากฎหมายไทยที่มีความเกี่ยวข้องกับการให้ความคุ้มครองแก่สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ที่เหมือนหรือพ้องกันนั้นยังมีจุดบกพร่องที่สมควรได้รับการแก้ไขเพิ่มเติมเป็นอย่างมาก โดยเฉพาะในกฎกระทรวงกำหนดรายชื่อประเภทสินค้าเฉพาะอย่างและกำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการในการใช้สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ที่เหมือนหรือพ้องกัน พ.ศ. 2547 ทั้งนี้ ก็เพื่อให้การบังคับใช้กฎกระทรวงฉบับดังกล่าวเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพอันจะก่อให้เกิดประสิทธิผลที่สมบูรณ์มากยิ่งขึ้น และยังเป็นการช่วยลดปัญหาความสับสนหลงผิดของผู้บริโภคและสร้างความเท่าเทียมให้แก่ผู้ผลิตที่เกี่ยวข้องทุกฝ่ายได้อีกด้วย

2) ปัญหาการให้ความคุ้มครองที่ไม่เท่าเทียมกันที่เกิดขึ้นในกรณีการขึ้นทะเบียนสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์สำหรับสินค้าทั่วไป กับสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์สำหรับสินค้าเฉพาะอย่าง

สำหรับประเด็นปัญหาในเรื่องของความไม่เท่าเทียมกันในกรณีของการให้ความคุ้มครองแก่สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ โดยผู้วิจัยทำการวิจัยในแง่มุมของสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ในสินค้าทั่วไปแต่อาจมีชื่อเหมือนหรือพ้องกัน ในประเด็นดังกล่าวนี้ถือเป็นปัญหาที่ได้มีการถกเถียงและเจรจากันมาเป็นเวลานาน โดยแนวคิดในการแก้ไขปัญหาดังกล่าวนี้เป็นในเรื่องของการขยายความคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ในระดับพิเศษให้ครอบคลุมมากยิ่งขึ้นนอกเหนือไปจากการให้ความคุ้มครองแก่ไวน์และสุราดังเดิม ทั้งนี้ ก็เพื่อส่งเสริมสินค้าที่มีลักษณะเป็นภูมิปัญญา หรือสินค้าท้องถิ่นให้ได้รับความคุ้มครองในระดับที่สูง ซึ่งในประเด็นดังกล่าวนี้ ผู้วิจัยมีความเห็นตรงกับแนวคิดดังกล่าวที่ว่าการให้ความคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ที่เหมือนหรือพ้องกันตามของกฎกระทรวงกำหนดรายชื่อประเภทสินค้าเฉพาะอย่างและกำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการในการใช้สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ที่เหมือนหรือพ้องกัน พ.ศ. 2547 ควรที่จะกำหนดการให้ความคุ้มครองให้ครอบคลุมไปถึงสินค้าประเภทอื่นๆ อันมีลักษณะเป็นภูมิปัญญาท้องถิ่นของไทยด้วย เหตุเพราะประเทศไทยก็เป็นอีกประเทศหนึ่งที่มีสินค้าจำพวกภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็นจำนวนมาก

อีกทั้ง หากทำการพิจารณาถึงประเด็นปัญหา และข้อดีของการขยายความคุ้มครอง ประกอบกับแนวโน้มของการขยายความคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ที่นอกเหนือไปจากไวน์และสุราตามข้อตกลงว่าด้วยสิทธิในทรัพย์สินทางปัญญาเกี่ยวกับการค้านั้น จะเห็นได้ว่าหากไทยไม่ทำการแก้ไขเพิ่มเติมมาตรการในการให้ความคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ที่เหมือนหรือพ้องกันอย่างทันท่วงทีแล้วนั้นอาจส่งผลกระทบอย่างรุนแรง

ต่อภาคอุตสาหกรรมของประเทศได้ ซึ่งอาจนำไปสู่การฟ้องร้องดำเนินคดีทั้งในระดับผู้บริโภคกับผู้ประกอบการหรือผู้ประกอบการด้วยกัน หรือแม้แต่การดำเนินคดีในระดับประเทศก็เป็นได้

ข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาในเรื่องมาตรการทางกฎหมายสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ในกรณีการขึ้นทะเบียนสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ที่เหมือนหรือพ้องกันระหว่างกฎหมายไทยกับข้อตกลงระหว่างประเทศกฎหมายต่างประเทศ จะเห็นได้ว่าในข้อตกลงระหว่างประเทศและกฎหมายต่างประเทศนั้นได้มีการบัญญัติหลักการ เงื่อนไขและการดำเนินการที่แตกต่างไปจากหลักการที่กำหนดไว้ในกฎกระทรวงกำหนดรายชื่อประเภทสินค้าเฉพาะอย่างและกำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการในการใช้สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ที่เหมือนหรือพ้องกัน พ.ศ. 2547 ของไทย จึงทำให้มาตรการดังกล่าวยังไม่อาจให้ความคุ้มครองแก่สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ที่เหมือนหรือพ้องกันได้อย่างครอบคลุมเพียงพอที่จะสร้างความเท่าเทียมและเป็นธรรมให้แก่ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องได้อย่างมีประสิทธิภาพได้ ซึ่งจากการที่ได้ศึกษาวิเคราะห์ถึงปัญหาดังกล่าวแล้วนั้น ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะในกรณีดังกล่าวดังต่อไปนี้

1) เห็นควรให้มีการแก้ไขเพิ่มเติมกฎกระทรวงกำหนดรายชื่อประเภทสินค้าเฉพาะอย่างและกำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการในการใช้สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ที่เหมือนหรือพ้องกัน พ.ศ. 2547 ให้มีความชัดเจนมากยิ่งขึ้นไม่ว่าจะเป็นในส่วนของการเพิ่มข้อความที่เหมาะสมเรื่องการตีความคำว่าเหมือนหรือพ้อง โดยการเพิ่มเติมบทบัญญัติในกฎกระทรวง ข้อความว่า “ต้องไม่เป็นสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ที่เหมือนหรือพ้องกันจนทำให้สาธารณชนสับสนหลงผิดในแหล่งภูมิศาสตร์ของสินค้า” เพื่อลดปัญหาการใช้ชื่อสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ที่เหมือนหรือคล้ายกัน ป้องกันการเกิดความสับสนหลงผิดในแหล่งภูมิศาสตร์ที่แท้จริงของสิ้นค้าแก่ผู้บริโภคด้วย นอกจากนี้ กฎกระทรวงยังอาจต้องกำหนดเงื่อนไขการขึ้นทะเบียนสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ โดยให้ส่วนราชการที่กำกับดูแลกฎหมายสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ใช้อำนาจตามความในมาตรา 32 แห่งพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน พ.ศ. 2534 แก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน (ฉบับที่ 5) พ.ศ. 2545 ให้อำนาจแก่อธิบดีกรมทรัพย์สินทางปัญญา ออกคำสั่งกรมทรัพย์สินทางปัญญา เรื่อง คู่มือการตรวจสอบคำขอรับความคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ เพื่อให้เป็นแนวทางปฏิบัติงานเกี่ยวกับการตรวจสอบคำขอขึ้นทะเบียนสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ โดยระบุถึงหลักเกณฑ์เงื่อนไขการสร้างความแตกต่างระหว่างสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ที่เหมือนหรือพ้องกันได้เป็นข้อๆ ทั้งนี้ ก็เพื่อให้การบังคับใช้กฎกระทรวงกำหนดรายชื่อประเภทสินค้าเฉพาะอย่างและกำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการในการใช้สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ที่เหมือนหรือพ้องกัน พ.ศ. 2547 นั้นสามารถบังคับใช้ได้จริงอย่างมีประสิทธิภาพ และเพื่อให้การบังคับใช้กฎหมายฉบับดังกล่าวเป็นไปอย่างโปร่งใส ลดอำนาจนายทะเบียนและคณะกรรมการสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ลง อันจะก่อให้เกิดความเท่าเทียมโดยปราศจากการเลือกปฏิบัติกับผู้ที่เกี่ยวข้องทุกฝ่ายเพื่อลดปัญหาความเหลื่อมล้ำและการฉกฉวยโอกาสในทางการค้าที่นำไปสู่การแข่งขันทางการค้าที่ไม่เป็นธรรมได้อีกด้วย

2) เห็นควรให้มีการบัญญัติหลักในเรื่องของความเท่าเทียมขึ้นบังคับใช้ในมาตรการทางกฎหมายที่เกี่ยวกับการให้ความคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ที่เหมือนหรือพ้องกัน เพื่อให้มีความสอดคล้องกับหลักการ

ภายใต้ข้อตกลงว่าด้วยสิทธิในทรัพย์สินทางปัญญาเกี่ยวกับการค้า (TRIPs) อันเป็นต้นร่างของการบัญญัติมาตรการดังกล่าวขึ้นบังคับใช้ภายในประเทศ ทั้งนี้ ก็เพื่อให้การดำเนินการตามพันธกรณีของไทยนั้นเป็นการดำเนินการที่เป็นไปตามหลักการมาตรฐานขั้นต่ำที่ข้อตกลงฉบับดังกล่าวได้วางไว้ และยังเป็นการเพิ่มประสิทธิภาพการให้ความคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ของไทยให้ดียิ่งขึ้นกว่าเดิมอีกด้วย โดยอาจกำหนดไว้ในกฎกระทรวงกำหนดรายชื่อประเภทสินค้าเฉพาะอย่างและกำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการในการใช้สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ที่เหมือนหรือพ้องกัน พ.ศ. 2547 ข้อ 2 เพิ่มเติมข้อความว่า “ให้สร้างเงื่อนไขการใช้สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ที่เหมือนหรือพ้องกันโดยคำนึงถึงความเป็นธรรมแก่ผู้มีส่วนได้เสียทุกฝ่าย” การกำหนดรายละเอียดนี้เป็นการนำหลัก Equitable Treatment มาบังคับใช้เป็นไปตามมาตรฐานขั้นต่ำที่ข้อตกลง TRIPs ได้กำหนดไว้

3) เห็นควรให้มีการขยายความคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ที่เหมือนหรือพ้องกันของไทยให้ครอบคลุมไปถึงสินค้าประเภทอื่นนอกเหนือจากไวน์ สุรา ข้าวและไหมตามข้อ 1 แห่งกฎกระทรวงกำหนดรายชื่อประเภทสินค้าเฉพาะอย่างและกำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการในการใช้สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ที่เหมือนหรือพ้องกัน พ.ศ. 2547 โดยการเพิ่มเติมกลไกการให้ความคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ในระดับธรรมให้สูงขึ้น โดยอาจกำหนดแยกหมวดการให้ความคุ้มครองสินค้าทั่วไปตามพระราชบัญญัติคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ให้ชัดเจน เหตุเพราะประเทศไทยนั้นมีสินค้าที่เป็นภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็นจำนวนมากที่ทั้งมีเอกลักษณ์เฉพาะ มีคุณภาพ และมีความเชื่อมโยงกับท้องถิ่นโดยตรงที่ควรได้รับการคุ้มครอง ทั้งนี้ ก็เพื่อเป็นการเพิ่มมูลค้าสินค้าท้องถิ่นให้เป็นที่รู้จักมากยิ่งขึ้น ตลอดจนขยายตลาดการค้าภูมิปัญญาท้องถิ่นของไทยไปสู่ตลาดโลกและยังเป็นการกระจายรายได้สู่ชุมชนอย่างทั่วถึงอีกด้วย

4) เห็นควรให้มีการรณรงค์ให้ความรู้ความเข้าใจแก่เจ้าหน้าที่หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง สื่อมวลชนตลอดจนประชาชนทั่วไป เพื่อให้มีความตระหนักถึงความสำคัญของสินค้าที่ใช้สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ โดยส่งเสริมทัศนคติ ค่านิยมและพฤติกรรม เพื่อให้หันมาบริโภคสินค้าภูมิปัญญาของไทยให้มากยิ่งขึ้น

5) สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์จะได้รับการส่งเสริมพัฒนาอย่างยั่งยืนได้ด้วยการร่วมแรงร่วมใจของชุมชนและส่วนงานราชการภายในจังหวัด ชุมชนต้องพึงระลึกเสมอว่าการถ่ายทอดภูมิปัญญาและการอนุรักษ์ทรัพยากรที่เกิดขึ้นเองโดยธรรมชาตินั้นเป็นสิ่งที่ควรหวงแหนไว้ เป็นสัญลักษณ์ที่บ่งชี้ได้ว่าสินค้าเหล่านั้นมีคุณภาพ ชื่อเสียง มีเอกลักษณ์ที่ไม่เหมือนสินค้าชนิดเดียวกันจากแหล่งอื่น นอกจากนี้ ส่วนราชการภายในจังหวัดต้องให้ความสำคัญในการสร้างตลาด สร้างโอกาสทางการค้าให้แก่กลุ่มชุมชนผู้ผลิตอยู่เสมอ และต้องพึ่งพาหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการจัดทำระบบควบคุมคุณภาพสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ ทั้งนี้ เพื่อให้ชุมชนได้รับประโยชน์จากการขึ้นทะเบียนสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ให้เกิดประสิทธิผลสูงสุด

****

บรรณานุกรม

พระราชบัญญัติคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ พ.ศ. 2546

กรมทรัพย์สินทางปัญญา กระทรวงพาณิชย์ เรื่อง กฎกระทรวงกำหนดรายชื่อประเภทสินค้าเฉพาะอย่างและกำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการในการใช้สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ที่เหมือนหรือพ้องกัน พ.ศ. 2547

ดำรง ธรรมารักษ์. (2537). **ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับกฎหมายระหว่างประเทศ.** กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ทวีพฤทธิ์ ศิริศักดิ์บรรจง และคณะ. (2558). **รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์ เรื่อง มาตรการกฎหมายสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์เพื่อปกป้องภูมิปัญญาท้องถิ่น ด้านสินค้าอาหารในประชาคมอาเซียน: บทเรียนสำหรับประเทศไทย.** กรุงเทพฯ: สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร.

ยรรยง พวงราช. (2545). **เอกสารเพื่อประกอบการพิจารณากฎหมายของสมาชิกรัฐสภาเล่มที่ 3.** กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์ศิริโรจน์การพิมพ์.

รัฐชัย สุขรุ่งเรืองรอง (2564). **การคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ กรณีที่มีการย้ายถิ่นที่อยู่ของคนในชุมชน.** วารสารรัชต์ภาคย์.ปีที่ 15 ฉบับที่ 1 กรกฎาคม-สิงหาคม 2564.

วรวุฒิ โปษกานนท์ และคณะ. (2545). **ข้อสังเกตบางประการเกี่ยวกับกฎหมายคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสร์.** บทบัณฑิต, 58 (มกราคม-มีนาคม).

สัญญา วรรณศรี. (2561). **ปัญหาการจำแนกประเภทและระดับการคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์.** วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต, คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง.